

Шкурко Є.Л.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті досліджено основні проблеми інвестиційного контролінгу та його перспективи на підприємствах водного транспорту. Розглянуто чинники, що впливають на діяльність контролінгу інвестиційних проектів та заходи, за допомогою яких можна подолати певні проблеми, які істотно впливають на функціонування підприємства в цілому.

Ключові слова: *контролінг інвестиційного проекту, стратегічний контролінг, інвестиційна діяльність, фази інвестиційного процесу.*

Постановка проблеми. Контролінг, як ефективна система підтримки своєчасних адекватних управлінських рішень щодо різноманітних аспектів діяльності підприємства, поки що не став «панацеєю» для підприємств водного транспорту. Реальністю підприємств України є запровадження в управління окремих елементів системи контролінгу: структурування існуючої організаційної структури за центрами відповідальності; розробка бюджетів; побудова двох-трьох каскадної схеми розрахунку маржинального прибутку; групування витрат за ознакою еластичності від обсягу виробництва; використання «теорії безбитковості» для прийняття управлінських рішень.

Запровадження системи оперативного контролінгу, в рамках якого розглядається управління поточними витратами, на водотранспортних підприємствах є потребою сьогодення, а стратегічний контролінг, елементом якого є інвестиційний контролінг, для українських підприємств це реальне майбутнє. В рамках стратегії розвитку підприємства однією з головних складових є стратегія інвестиційної діяльності. Розробка і реалізація стратегії інвестиційної діяльності повинна супроводжуватись створенням системи інвестиційного контролінгу як невід'ємної складової побудови загальної системи управління підприємством з метою забезпечення ефективності його діяльності. Запровадження такої системи потребує чіткого розуміння і усвідомлення керівництвом підприємства її сутності, мети, завдань і, звичайно, необхідності [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо сутності контролінгу, його запровадження та ефективного функціонування на підприємствах висвітлюють праці вітчизняних та закордонних авторів: Е.Майера, Р.Мана, Д. Хана, Х.Й. Фольмута, А.М. Кармінського, С.Г. Фалько, Н.І. Оленева, Н.Г. Данилочкіної. Щодо важливих аспектів інвестиційної діяльності найбільш глибоко розглянули такі вчені-економісти, як І.О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, А.П. Градова, Л.В. Малишева, С.Н. Петренко та ін. Насправді в їх працях недостатньо висвітлено всі питання стосовно вивчення концепції контролінгу інвестиційних проектів.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Аналітичне дослідження даної теми показав, що недостатньо висвітлено всі питання стосовно визначення проблем застосування інвестиційного контролінгу на водотранспортних підприємств, заходів щодо їх вирішення та взагалі відсутня система контролінгу інвестиційних проектів. У галузі водного транспорту комплексна оцінка інвестиційних проектів та її контроль є найважливішим чинником для розвитку інвестиційної діяльності підприємства.

Постановка завдання. Відсутність на підприємствах водного транспорту комплексної системи інвестиційного контролінгу обумовило необхідність дослідження його основних проблем та виявлення заходів щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Щодо сутності інвестиційного контролінгу, то існує щонайменше дві точки зору з цього приводу. З одного боку, інвестиційний контролінг ототожнюється із внутрішнім контролем інвестиційної діяльності підприємства і визначається його завданнями:

- контроль і спостереження за реалізацією інвестиційних завдань;
- вимір та діагностика відхилень фактичних результатів інвестиційної діяльності від передбачуваних;
- розробка управлінських рішень по корегуванню поточної інвестиційної діяльності або її цілей та завдань [1].

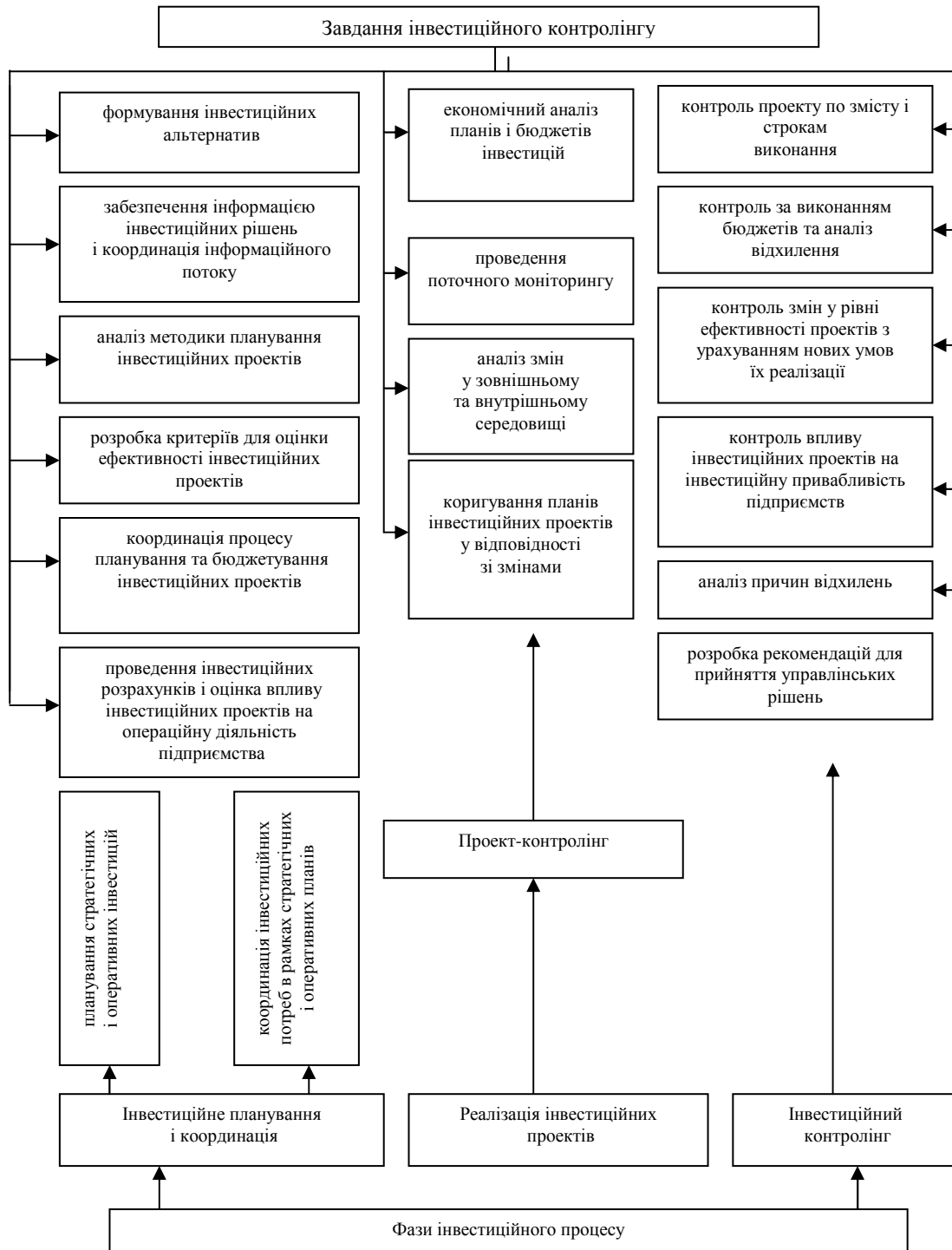

Рис. 1. Сукупність завдань інвестиційного контролінгу у розрізі фаз інвестиційного процесу

З іншого боку – розглядається як моніторинг, оцінка і контроль інвестиційних проєктів, тобто ототожнюється з проєкт-контролінгом [2].

Інвестиційний контролінг – це система методів та інструментів, яка спрямована на підтримку інвестиційного менеджменту, що охоплює інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг.

Відповідно, головною метою інвестиційного контролінгу є забезпечення відпрацювання управлінських рішень в сфері інвестиційної діяльності підприємства задля найкращого досягнення стратегічних цілей. В рамках поставленої мети повинні бути вирішені завдання, які можна згрупувати у відповідності до фаз інвестиційного процесу (див. рис.1).

Перша фаза інвестування потребує:

- знань інструментів і методів планування і фінансової оцінки ефективності проєктів;
- координації пропозиції і розробки інвестиційних альтернатив у рамках стратегічного розвитку підприємства;
- координації балансу між інвестиційною і операційною діяльністю підприємства.

На даному етапі інвестиційного процесу контролінг може здійснюватися відокремлено від інших підрозділів організаційної структури підприємства, але із застосуванням інформації, яку отримано із різних внутрішніх та зовнішніх джерел щодо необхідності і можливостей впровадження інвестиційних проєктів.

Не дивлячись на те, що фаза інвестиційного контролю виділена як завершальна, її значимість також висока на етапах інвестиційного планування і реалізації проєкту [2].

Друга фаза інвестування передбачає:

- взаємоузгодження роботи окремих підрозділів, що одночасно можуть бути задіяні в проєкті (інженерно-конструкторський відділ, відділ матеріально-технічного забезпечення, виробничі відділи);
- моніторинг календарного плану та бюджету реалізації проєктів (строків поставок, сплати і надходження коштів, переходу від одного заходу до іншого тощо).

Таким чином, із описаної схеми видно, що лише при солідарній та зацікавленій роботі усіх підрозділів підприємства можлива успішна реалізація окремого інвестиційного проєкту або інвестиційної програми в цілому, а також досягнення стратегічних цілей [1].

Необхідність запровадження системи інвестиційного контролінгу на підприємствах водного транспорту виникає у випадках:

- одноразової розробки великомасштабного і довгострокового інвестиційного проєкту;
- постійного здійснення невеликих за масштабами, але впливових щодо операційної діяльності реальних інвестиційних проєктів;
- створення програми реального інвестування із тривалим періодом реалізації.

У першому та другому випадках завдання інвестиційного контролінгу може виконувати окрема особа – спеціаліст з інвестування у складі фінансового відділу або відділу контролінгу, які вже існують на підприємстві. Така схема організації інвестиційного контролінгу є прийнятною для водотранспортних підприємств України, які знаходяться на початкових стадіях створення системи контролінгу (див. рис.2).

Побудова системи інвестиційного контролінгу на підприємствах водного транспорту потребує певної послідовності дій:

1) Визначення об'єкту контролінгу, що означатиме формування інвестиційних пропозицій в рамках визначеної мети діяльності підприємства.

2) Встановлення цілей і завдань інвестиційного контролінгу на кожній стадії підготовки і реалізації окремих інвестиційних проєктів та інвестиційної програми в цілому.

3) Формування системи пріоритетних критеріїв та встановлення їх кількісних стандартів (нормативів), у відповідності до яких визначатиметься ступінь досягнення цілей проєктів у складі інвестиційної програми.

4) Організація системи моніторингу пріоритетних показників (критеріїв) та формування сукупності алгоритмів дій по усуненню критичних відхилень значень показників від їх

кількісних стандартів. Інвестиційному моніторингу характерні особливості, що відрізняють його від інших різновидів. Серед них можна виділити:

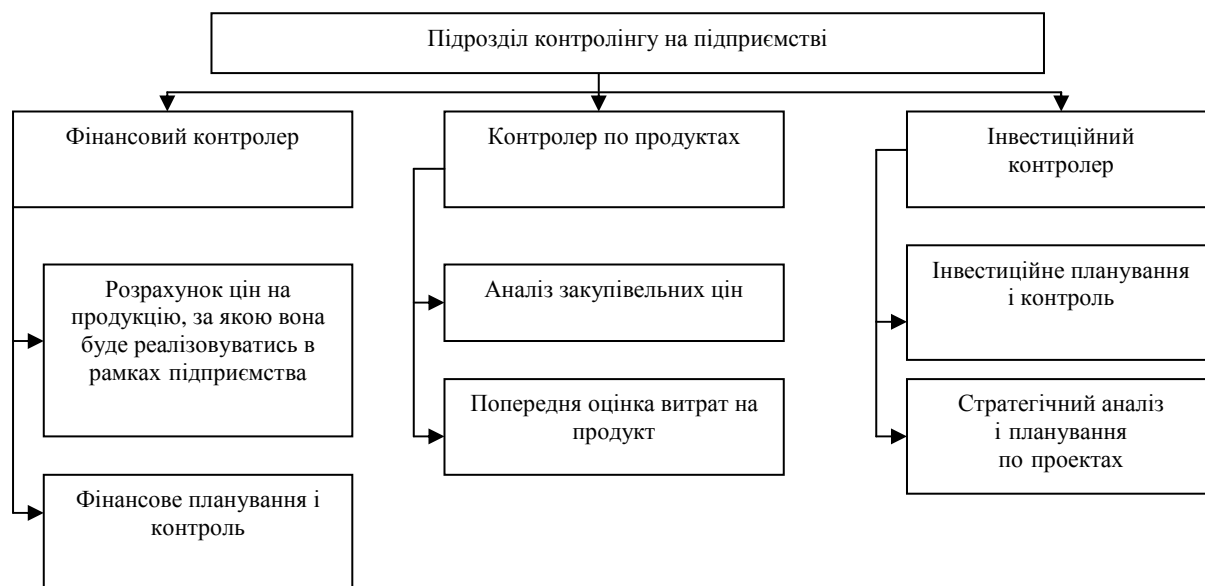

Рис. 2. Організаційна структура підрозділу контролінгу на підприємстві водного транспорту

- орієнтація на досягнення стратегічних цілей підприємства-інвестора, що характеризує його як стратегічний моніторинг;
- орієнтація на довгострокову перспективу;
- здійснюється по окремих проектах і по інвестиційній програмі в цілому, а також відслідковує вплив негативних відхилень на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства-інвестора;
- зв'язок із матричною організаційною структурою, що пояснюється запровадженням до участі в реалізації інвестиційних проектів великої кількості центрів відповідальності;

5) Розробка системи звітностей по окремому інвестиційному проекту та інвестиційній програмі підприємства в цілому і встановлення періодичності її заповнення.

6) Узгодження організаційних моментів функціонування системи інвестиційного контролінгу на підприємстві:

- визначення місця інвестиційного контролінгу в організаційній структурі управління підприємством;
- встановлення функціональних обов'язків інвестиційного контролера, як окремої особи, що здійснюватиме свою діяльність у складі фінансового відділу або відділу контролінгу;
- встановлення загальних функцій окремого підрозділу (відділу) інвестиційного контролінгу);
- з'ясування ієрархічної підпорядкованості інвестиційного контролера та підрозділу інвестиційного контролінгу [3].

Створення системи контролінгу інвестиційних проектів, яка б постійно діяла в рамках інвестиційних програм підприємств водного транспорту, для більшості з них є завданням проблематичним. Це пов'язано із різними чинниками:

1. Проблемою здійснення стратегічного і оперативного контролінгу інвестицій.
2. Проблемою організації і функціонування системи контролінгу в окремо взятому підрозділі підприємства.
3. Проблематичністю збору або взагалі відсутністю оперативної інформації про фактичні результати реалізації інвестиційних проектів.

4. Проблемою отримання «прозорої» інформації, що залежить від «інформаційної культури», яка культивується вищим керівництвом на підприємствах.

5. Проблемою відсутності звітності внутрішнього користування і невимогливості вищого керівництва підприємств до її стандартизації і взаємоузгодженості.

6. Проблемою нерозуміння керівництвом підприємств необхідності інвестування ресурсів у різних їх формах на створення системи контролінгу і в тому числі інвестиційного, причинами чого може бути:

- незначна масштабність і непостійність інвестиційної діяльності;
- відсутність вільних власних фінансових ресурсів та неможливість залучення позикових;
- нечітке розуміння ступеню ефективності системи інвестиційного контролінгу;

Усі зазначені проблеми можуть бути подолані на рівні окремого підприємства, що функціонує у галузі водного транспорту. Для цього необхідно вжити наступних заходів:

1. Забезпечити систематичне здійснення стратегічного та поточного планування із застосуванням сучасних принципів гнучкості.

2. Перебудова організаційної структури підприємства з метою встановлення серед виділених центрів відповідальності місця для відділу контролінгу і чітке з'ясування його підпорядкованості та кола функціональних обов'язків з позиції сьогодення та перспективного розвитку підприємства.

3. Накопичення знань як щодо розвитку теоретичних основ контролінгу, так щодо досвіду практичного впровадження на підприємствах України і поширення цих знань серед працівників підприємства.

4. Налагодження збору, обробки, систематизації та накопичення інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства та обов'язкова автоматизація цього процесу.

5. Чітке відстеження керівниками вищої ланки рівня якості інформації про стан підприємства, забезпечення зацікавленості всіх підрозділів у її наданні відділу контролінгу та надійного збереження.

6. Здійснення систематичних та масштабних операцій з інвестиційної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Впровадження інвестиційного контролінгу на окремих підприємствах водного транспорту потребує наявності певного стану зовнішнього середовища. Привабливий інвестиційний клімат, здорова конкуренція, розвинута інфраструктура інвестиційного ринку, державна підтримка інвестиційних ініціатив підприємств, платоспроможний інвестор – це головні складові такого середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Верхоглядова Н.І.* Контролінг в системі управління підприємством/ Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна // Держава та регіони – 2008 – №5 – С.16 – 20.
2. *Давидович І.Є.* Контролінг: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 343-370.
3. *Шепітко Г.Ф.* Контролінг: посібник. – К.: Вид-во Європ. Уп-ту, 2005. – 136 с.

Шкурко Е.Л.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КОНТРОЛЛИНГА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ВОДНОГО ТРАНСПОРТА

В статье исследованы основные проблемы инвестиционного контроллинга и его перспективы на предприятиях водного транспорта. Рассмотрены факторы, которые влияют на деятельность контроллинга инвестиционных проектов и мероприятия, с помощью которых можно преодолеть определенные проблемы, которые существенно влияют на функционирование предприятия в целом.

Ключевые слова: *контроллинг инвестиционного проекта, стратегический контроллинг, инвестиционная деятельность, фазы инвестиционного процесса.*

Shkurko E.L.

BASIC PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF INVESTMENT CONTROLLING AT ENTERPRISES OF WATER TRANSPORT

In the article the basic problems of the investment controlling and its prospects at the enterprises of water transport are studied. The factors which influence the activity of controlling of investment projects are considered, and the measures making possible to overcome certain problems in functioning of an enterprise as a whole, are analysed.

Keywords: *controlling the investment project, strategic controlling, investment activity, phases of investment process investment.*

УДК 338.246.025.3:656.07

Шматок Ю.В.

НЕОБХІДНІСТЬ КОНЦЕСІЙ, ЯК ФОРМИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

У статті досліджено основні проблеми діяльності морських торговельних портів та розглянуто їх вирішення шляхом впровадження концесії як важливої форми державно-приватного партнерства, для ефективного розвитку функціонування морських торговельних портів.

Ключові слова: *морський порт, концесії, реформування, торговельне мореплавання, інфраструктура, портова галузь.*

Постановка проблеми: Ефективне функціонування морського транспорту є необхідною умовою становлення України як морської держави, сталого розвитку її транспортного комплексу та економіки в цілому.

Географічне розташування України сприяє розвитку її транспортного потенціалу, інтеграції у світову транспортну систему, насамперед як держави, що має можливість забезпечити транзитне перевезення вантажів через центр Європи найкоротшим шляхом. [3]

Таким чином, в зв'язку з реформуванням морської галузі України, стратегічним плануванням її розвитку, питання концесії, як форми розвитку діяльності торговельних морських портів стає вкрай актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження функціонування та необхідність розвитку підприємств морської транспортної галузі здійснювали українські та російські автори Аксьонов І.Я, Бакаев О.О., Коба В.Г., Боняр С.М., Ложачевська О.М., Бакаєва О.О., Грищенко В.І., Степанова В.М., Семенов В.Ф., Бикова О.Д., Ареф'єва О.В., Котлубай М.І., Воркут А.І. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день функціонування підприємств морської транспортної галузі України не виходить на новий рівень розвитку. В даній статті проводиться обґрунтування необхідності проведення заходів для подолання негативних тенденцій діяльності морських торговельних портів шляхом впровадження концесій як форми розвитку їх функціонування.

Мета публікації полягає у розкритті основних проблем діяльності морських торговельних портів, та необхідності впровадження концесій, як важливої форми державно-приватного партнерства, для ефективного функціонування розвитку діяльності морських торговельних портів.